

Předkládaná práce se rozkládá na 56 číslovaných stranách, včetně jedné tabulkové přílohy, přičemž textová část je rozprostřena do sedmi hlavních kapitol na 39 stranách. Práce, která se zabývá velmi aktuálním tématem, má standardní strukturu – vychází od úvodního vymezení studované problematiky, diskuse literatury a stanovení tří vstupních hypotéz. Následně jsou popsány zdroje dat a základní metodologické postupy, přičemž následuje analytická část, rozdělená do dvou kapitol, a která sleduje odlišnosti v základní dimenzi, tj. zda se jedná o děti počaté pomocí metod asistované reprodukce, resp. jejich matky (zkratka „ART“) vs. „bez ART“. V první analytické kapitole jsou popisovány počty narozených dětí z roku 2018 a struktura jejich matek dle vybraných charakteristik (věk, vzdělání, rodinný stav), ve druhé pak regionální diferenciaci průměrného věku matky při narození dítěte. Hlavní výsledky jsou následně shrnuty v závěrečné kapitole.

Cíl předkládané práce není jasně definován, což se celkově odráží v celém zpracování práce. Dle názvu práce by se dalo předpokládat, že se práce bude zabývat odkladem (vstupu do) mateřství do vyššího věku matky a s tím fenoménem posledních let spojenou problematikou vyššího využívání metod asistované reprodukce (dále jen ART), jakožto prostředku, který mj. pomáhá reprodukčně starším ženám naplnit jejich mateřské plány. Stejně tak by se dalo z názvu usuzovat, že se bude jednat o nějakou vývojovou studii, která podtrhne zvyšování významu ART v čase. Reprodukční stárnutí samo o sobě je ale jen detailněji nastíněno v úvodních, spíše teoretických kapitolách, vývojové aspekty využívání ART na území Česka je zde naprosto minimálně, přičemž pozornost je zaměřena spíše na velmi obecný popis metod ART, nastínění dílčího spektra zdravotních komplikací, spojených s využíváním ART, stejně jako diskuse etického hlediska využívání těchto metod. Samotná analýza se pak odehrává pouze na datech za rok 2018. V tomto ohledu, i se spojením s dalším obsahem práce, se pak jeví, že název práce ne zcela odpovídá jejímu obsahovému zaměření.

Pokud není v úvodu práce jasně vymezen její cíl, dalo by očekávat, že jej bude možné vyčíst u kapitoly, která stanovuje vstupní hypotézy a výzkumné otázky. Tři vyřčené vstupní hypotézy by však mohly být více okomentované, podloženy konkrétními případy z literatury, neboť ne všechny předpoklady lze jasně identifikovat v předchozích podpůrných kapitolách teoretického rázu. A ačkoliv se kapitola se jmenuje „*Hypotézy a výzkumné otázky*“, otázku zde nenajdeme ani jednu. Celá tato kapitola je tak značně podceněná.

Autorka ve své práci využívá velmi originálního propojení dvou datových zdrojů, jak běžné evidence vycházející z Hlášení o narození, zpracovávané ČSÚ, tak dat z Národního registru reprodukčního zdraví, resp. Modulu asistované reprodukce, spravovaného ÚZIS ČR, přičemž obě datové sady byly propojeny pracovníkem ÚZIS ČR přes rodné číslo matky. Takto naprosto unikátní datový zdroj, který byl vygenerován primárně pro účely řešení grantového projektu, na kterém se podílí vedoucí práce studentky, naprosto vybízeli k celé řadě deskriptivních i mírně pokročilejších demografických a statistických analýz. Je proto škoda, že autorka nedokázala plně potenciál tohoto zdroje využít, a to jak analyticky, tak bohužel ani deskriptivně. To, že se jedná spíše pouze o základní deskriptivní než analytickou práci, svědčí i kapitola popisující metodiku, z které se kromě definice základních charakteristik vstupních proměnných dovídáme, jak byly zkonstruovány míry plodnosti a z nich průměrný věk matky při narození dítěte (navíc bez vzorcových zápisů). Zároveň je zde napsáno: „*Pro regionální diferenciaci průměrného věku za okresy Česka nedošlo k výpočtu věkově specifických měř plodnosti, a to z toho důvodu, že se za živě narozené děti po využití metod ART nenachází počty ve všech okresech Česka, tj. nelze dosadit odpovídající data do výpočtů*“ – tato věta sama o sobě v sobě nese řadu formulačních nepřesností a nejasností a stálo by za to ji v průběhu obhajoby více objasnit.

Samotné analytické, resp. deskriptivní kapitoly jsou základním srovnáním narozených dětí a jejich matek dle formy početí dítěte, tj. v rámci dimenze ART vs. bez ART. Dílčí pohledy jsou často upořádány či vizualizovány poněkud nepřesně, čtenář se občas obtížně orientuje, a především chybí detailnější provázání zjištěných

výsledků v této dimenzi, resp. sledování vzájemných vazeb a odlišností, které by více napomohly objasnit rozdíly jak ve struktuře narozených dětí a matek, tak v regionální diferenciaci průměrného věku matky při narození dítěte. Mnohé připomínky k těmto analytickým kapitolám lze vyčíst z následujících bodů, které jsou zde vysloveny jak pro zamyšlení samotné autorky, tak případně k diskusi:

- s. 36–37: strukturované pruhové grafy v jednom obrázku by umožnily vhodnější porovnání struktury matek dle vzdělání;
- s. 40: tab. 5 by možná měla větší vypovídající význam, kdyby (také) obsahovala počty porodů, ne počty narozených dětí dle četnosti, aby se dala vytvořit představa o struktuře porodů dle četnosti, zvláště, když počty narozených dětí dle četnosti porodu jsou obsaženy i v tab. 6;
- s. 42: regionální diferenciaci se dala daleko více rozpracovat, např. pro vyvozování určitých závěrů regionálních odlišností by bylo vhodné vizualizovat také podíl dětí narozených po ART v jednotlivých okresech, stejně jako bylo možné dát prezentované hodnoty průměrných věků nejen do vzájemného poměru mezi sebou (bez ART, ART), ale i např. s vybranými diferenčními charakteristikami, jako je vzdělání apod.;
- s. 44: lze polemizovat s tvrzením ve třetím odstavci: „*Můžeme tedy říci, že rozdělení narozených dětí po využití ART je heterogenně rozptýlené po celé republice a viditelný trend je pouze u větších měst, kde se zároveň nachází větší počet žen, které mohou pomoc asistované medicíny mohou vyhledat*“ – z uvedených kartogramů, hodnotící průměrný věk matek, není možné usuzovat o četnosti matek využívající ART v okresním pohledu, proto nelze vyslovovat závěry o heterogenitě využívání metod ART
- s. 47: „*Vyšší průměrný věk je pouze patrný pouze v oblastech větších měst, což je ale s největší pravděpodobností spojeno s větším výskytem počtu lidí.*“ – takováto formulace u studentky demografie po třech letech studia je při nejmenším překvapující...
- s. 47: nepřesnost ve formulaci „*Zastoupení matek ve vyšším průměrném věku se možné pozorovat v severozápadní části Čech*“... v této větě chybí informace, že se jedná o matky, které porodily dítě po ART, jinak je to přesně naopak...
- s. 47: poslední odstavec, porovnávající rozdíly v „průměrných věcích“ naprosto vyzýval k podrobnějšímu zpracování, např. i jen vizualizační formou (graf apod.)

Bohužel, také závěrečná kapitola v sobě nachází jeden významný nedostatek, a to, že jsou zde sice shrnuty základní výsledky a zjištění, ale chybí zde jasná verifikace vstupních hypotéz, které byly vyřčeny ve třetí kapitole.

V rámci čtení práce bylo možné nalézt také další body, z nichž některé z nich lze brát jako doporučení autorce pro zpracovávání dalších prací tohoto typu:

- s. 19: pro zobrazení změn v intenzitě plodnosti by bylo vhodnější jako obr. 3 dát spíše vývoj úhrnné plodnosti než počtu narozených dětí;
- s. 21: „*Jak Kocourková a Burcin (2012) uvádí, podíl narozených dětí pomocí metod ART se odhaduje na necelá 4 %.*“ – proč přítomný čas, to je setrvalý podíl, platný ve všech zemích dosud?
- s. 37: „*Podle studie Šťastné (2017) a dalších*“ – jakých dalších?...

V celé práci se pak bohužel nachází také celá řada gramatických, typografických i jiných formálních chyb a pochybení, které vycházejí nejen z nedostatku času, který si nechala autorka patrně na finální korektury, ale také špatnými návyky autorky při psaní uceleného textu např.:

- chybně používané psaní, resp. nepsaní čárek ve větách (vsuvky musí být ohraničeny čárkou z obou stran, ve velmi velkém počtu případů je v práci ohraničení čárkou pouze zleva);
- nešťastné používání příliš detailních hodnot v textu při porovnávání základních odlišností dvou skupin matek, např. na s. 38: „*64,96 % oproti 47,35 %*“ – určitě by vyjádření „*65 % oproti 47 %*“ mělo stejnou vypovídající hodnotu...;

- chybně odsazené první odstavce v kapitolách (např. s. 29) nebo nevhodně umístěný začátek kapitoly na konci stránky (např. s. 20);
- nekorektní zarovnání čísel v tabulce (na střed míst zprava, resp. na desetinnou čárku);
- nevhodné vkládání číselných hodnot v textu za sebe (např. „2018 4,28 roku“ na s. 33);
- chyby i při psaní hodnot (např. s. 34: 1, 655 či rozdělování spojení např. 30 let, na dvě řádky apod.);
- s. 35: zalomení tab. 4 – nevhodná šířka sloupců, rozdělení tabulky na dvě stránky bez kopie záhlaví, střídání malých a velkých písmen v kategoriích vzdělání...;
- ne příliš šťastné zalomení seznamů na začátku práce;
- nejednotný zápis literatury;
- překlepy, chybějící slova i další interpunkce (tečky) ve větách apod.

Předkládaná bakalářská práce Adély Uherkové s sebou nese celou řadu chyb a nepřesností, stejně jako vykazuje promarněnou příležitost zpracovat a detailněji zanalyzovat naprosto unikátní datový zdroj, který jí byl poskytnut domovským pracovištěm. Na druhé straně je nutno objektivně konstatovat, že se v žádném výše uvedeném výpisu nejedná o nějakou fatální chybu, která by neumožňovala přijmout překládanou práci k obhajobě. V naprosté většině se jedná o chyby, které pramení z dosavadní nezkušenosti, ale i nepozornosti autorky. To se však netýká chybějícího jasného formulování cíle, vstupních hypotéz a/či výzkumných otázek, stejně jako jejich verifikace na konci práce – tyto základní parametry kvalifikační práce byly v předkládané práci podceněny.

Přesto vše se domnívám, že práce Adély Uherkové splňuje základní nároky kladné na zpracování práce tohoto typu a přináší mnoho zajímavých zjištění a podnětů pro další výzkumnou činnost, a proto

doporučuji přijmout překládanou bakalářskou práci k obhajobě.

RNDr. Luděk Šídlo, Ph.D.

Praha 2020-08-28